

Gerhard Neweklowsky

Slavistični inštitut Univerze v Celovcu

POGOSTNOST GRAMATIČNIH KATEGORIJ V SLOVENSKIH ČASOPISNIH BESEDILIH¹

Pričujoča raziskava pogostnosti v slovenskih časopisnih besedilih si postavlja za nalogo ugotoviti razporeditev gramatičnih kategorij, kot so *besedna vrsta, sklanjatev, število, spol, sklon, čas, oseba* in drugo. Poleg tega prinaša (s pridržkom) tudi podatke o frekvenci najpogostnejših leksemov in besednih oblik.

Teoretični in praktični pomen frekvenčnih raziskav splošne narave ali na opusu kakega pisatelja je potrjen v mnogih knjigah in člankih s tega področja, ki so izšli v zadnjih letih.² Spodbuda za naše delo izvira iz želje, da bi povečali učinkovitost pouka slovenščine kot tujega jezika, saj ni vseeno, ali mora učenec pri začetnem učenju obremenjevati svoj spomin z relativno redko nastopajočimi gramatičnimi kategorijami ali ne. Uporabna vrednost te raziskave³ bo še večja, ko bodo vanjo vključene druge besedilne zvrsti, kot na primer beletristična proza, dramatika, znanstvena besedila, intervju, vsakdanji sporazumevalni jezik.

Beseda in besedna oblika

Pod »besedo« razumemo tu vse besedne oblike, ki spadajo v paradigmo. To pomeni, da besedne oblike, kot na primer *biti, sem, si, sta, bil je, bila sta, bili so* in tako dalje, sestavljajo paradigmo besede »biti«. Oblike *je* ali *so* pri tem ne štejejo za posebne besede, ampak so sestavni del oblik *bil je, bili so*. Prav tako ne velja za posebno besedo reflektivni *se* pri glagolih, oblike *bom, boš* in tako dalje pri prihodnjiku in drugje. V nasprotju z drugimi frekvenčnimi raziskavami torej besede niso definirane kot zaporedje črk med dvema spacijema (tako v citiranih delih Suhadolnika in Suhadolnika/Janežičeve).

Obseg gradiva

Raziskovano gradivo obsega 10.654 besednih oblik, med katerimi je 5.143 različnih. To pomeni, da se vsaka besedna oblika v povprečju pojavi dvakrat. Besedne oblike pripadajo 2.886 različnim besedam (geslom, leksemom, slovarskim vneskom). Pri njihovi obravnavi se je strogo pazilo na ločevanje tako leksikalne kot tudi gramatične homonimije; nasprotno se pod stolpcem »leksemi« ni dalo ločiti homonimov, tako da so na primer oblike glagola »biti« (*sein*) in »biti« (*schlagen*) seštete. Takšne primere lahko kljub temu zaenkrat zanemarimo, saj rezultatov ne spreminjajo močno. Pogostnost nastopanja glagola *biti* (*bi-jem*) nasproti glagolu *biti* (*sem*) je zanemarljivo majhna. Ob zanemarjanju leksikalne homonimije se vsak leksem v raziskovanem gradivu pojavi 3,7-krat.

Število grafičnih besed (to pomeni natisanih zaporednih črk med dvema spacijema ali med spacijem in stavčnim znakom) znaša 11.717 ali za 10 % več kot število zgoraj definiranih besednih oblik.

Besedne kategorije

Vsaka klasifikacija gramatičnih kategorij je tudi teorija besednih vrst. Znano je, da v gramatični teoriji ni enotnosti glede na število besednih vrst. Medtem ko so v ruski gramatiki uvajalne besede (*vvodnye slova*, *Schaltwörter*) jasno definirana besedna vrsta,⁴ v slovenski slovnici ta oznaka ni običajna.⁵ Najti je mogoče tekoče prehode med prislovi, »vvodnye slova« in členki, med prislovi in povedkovniki, priložnostno tudi med zaimki in števniki,

¹ Raziskavo je finančno podprla Komisija za raziskovanje pri Univerzi za izobraževalne znanosti v Celovcu. Hvaležnost dolgujem dr. W. Steiningerju (Slavistični inštitut Univerze v Gradcu) in dipl. ing. H. Maierju (računalniški center Univerze v Celovcu) za prepustitev oziroma izdelavo računalniškega programa, s katerim sem izvajal raziskavo. Podatki so bili obdelani na VAX napravi Univerze v Celovcu, kakor tudi na napravi UNIVAC 1100 računalniškega centra Univerze v Gradcu. Nadalje se zahvaljujem profesorju S. Suhadolniku (SAZU v Ljubljani), da mi je dal na vpogled nenatisnjeni frekvenčni slovar SAZU in končno se zahvaljujem tudi magistru F. Kobenter, magistru J. Blajsu in študentu St. Schellandru za sodelovanje pri ekscerpiranju besedil.

² Primerjaj poročilo pri M. Lončariću, »O čestotnim rječnicima i čestotniku hrvatskoga književnog jezika«, *Suvremena lingvistika*, 15/16 (Zagreb 1977), 39–48. Pritegnili bi še *Častotnyj slovar' russkogo jazyka*, pod red. L. N. Zazorinoin, Moskva 1977 (Izd. »Russkij jazyk«). Prim. tudi G. Wytrzens, *Der Wortschatz des »Krysolov«*, v: Marina Cvetava, *Krysolov – Der Rattenfänger*, izd. M.-L. Bott (Wiener slawistischer Almanach, Sonderband 7, 1982), str. 267–324 z literaturo. Za slovenščino glej: St. Suhadolnik in M. Janežič, »Plasti in pogostnost leksike«, *Jezik in slovnstvo*, 8(1962–63), 73–79, St. Suhadolnik, »Frekvenčna analiza besedišča v Tavčarjevi povesti Cvetje v jeseni«, *Slavistična revija*, 22 (1974), 31–40.

³ Ekscerpirana je bila sobotna številka časopisa Delo, 3. oktober 1981, pri čemer so bili obravnavani naslednji članki (v oklepajih število natisnjenih besednih oblik):

- (474) Dobro delo naj odloča o kandidatih za funkcije
- (301) Bombe padle na Kuvajt
- (311) Večja pomoč namesto »soodvisnosti«
- (98) Vreme danes
- (408) Slovenija si mora čimveč energije zagotoviti doma
- (167) Sladkorno peso bodo pobirali tudi ročno
- (350) ZIS o odnosih s tujino
- (846) Leteči radarji so razcepili Washington
- (572) Manj beguncev v Somaliji
- (500) Srečanje fizikov v tržaškem centru
- (825) Variante zgodovine v delih Slovenske matice
- (397) Živa mladost na odru
- (421) Gledljiva glasba
- (333) Zdaj je čas za nakup zimske opreme za avto
- (407) Trupelce prekril sneg
- (443) Šah
- (545) Posvojil je kar 30.903 otroke
- (309) Razčlenitev ugrabitve letala
- (277) Oktobrski tabor proti paktu
- (307) Južnootrojsko vprašanje se vnovič razgreva
- (354) Živeti le v okviru tistega, kar ustvarimo
- (775) Olimpijske igre še v naslednjem stoletju
- (563) Koliko časa zares delamo
- (552) Tudi Sonce vpliva na človekov živčni sistem
- (656) Korak bliže k istemu cilju: zdravemu otroku
- (526) Človek se bo lahko branil pred virusi kar s tobakom

11.717

⁴ Prim. npr. A. V. Isačenko, *Die russische Sprache der Gegenwart*, Halle (Saale) 1968 (Niemeyer), 614–620, zur allgemeinen Problematik der Wortarten, str. 10–19.

⁵ Prim. J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor 1976 (Obzorja), 192 f. (9 besednih vrst: samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, predikativ, predlog, veznik, členek, medmet).

morebiti tudi med drugimi besednimi vrstami. Navsezadnje obstajajo tudi prehodi med drugače jasno definiranimi besednimi vrstami, kot sta samostalnik in pridevnik; pridevnik se uporablja samostalniško na primer pri imenih dežel tipa *Koroška, Madžarska, Finska*. Da bi se pri relativno majhnem korpusu izognili prevelikemu diferenciranju, se omejujem na naslednje besedne vrste: samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, zaimek, števnik, predlog, veznik. Medmeti se v časopisnih besedilih niso pojavljali.

Razvrstitev besednih vrst

	skupno	besedne oblike	leksemi
samostalnik	3.375 = 31,68 %	2.178 = 42,34 %	1.308 = 43,92 %
pridevnik	1.371 = 12,87	1.162 = 22,59	586 = 19,68
glagol	1.573 = 14,76	1.062 = 20,65	639 = 21,46
prislov	1.061 = 9,96	306 = 5,95	297 = 9,97
zaimek	837 = 7,86	281 = 5,46	48 = 1,61
števnik	102 = 0,96	76 = 1,48	31 = 1,04
predlog	1.370 = 12,86	48 = 0,93	39 = 1,31
veznik	965 = 9,06	30 = 0,59	30 = 1,01
	10.654 = 100,00 %	5.143 = 100 %	(2.978 = 100 %)

Najpogostnejše besedne oblike

	frekvenca	leksem	nastopajoča oblika	kategorija
1.	341	in	in	veznik
2.	306	v	v	mest. predlog
3.	189	da	da	veznik
4.	166	za	za	tožil. predlog
5.	140	ki	ki	zaimek
6.	129	na	na	mest. predlog
7.	129	biti	je	3. os. ed. glagol
8.	122	pa	pa	veznik
9.	96	tudi	tudi	veznik
10.	88	na	na	tožil. predlog
11.	74	z	z	orod. predlog
12.	73	ne	ne	prislov
13.	67	s	s	orod. predlog
14.	62	kot	kot	veznik
15.	61	po	po	mest. predlog
16.	54	v	v	tožil. predlog
16.	54	iz	iz	rodil. predlog
16.	54	biti	so	3. os. mn. glagol
19.	51	o	o	mest. predlog
20.	50	še	še	prislov

Zgornja tabela omogoča naslednje sklepe: najpogostnejše besedne oblike so enozložne ali nezložne, z izjemo »tudi«, ki pa se pogovorno prav tako realizira enozložno. Z izjemo je

in so vse besedne oblike spadajo med nesklonljive. Skupna pogostnost prvih 20 besednih oblik znaša 2.306, to pomeni 21,65 % vseh nastopajočih besednih oblik.

Najpogostnejše besede

1.	360	v	11.	96	tudi
2.	341	in	12.	79	z*
3.	317	biti*	13.	73	s*
4.	217	na	13.	73	ne
5.	189	da	15.	62	po
6.	182	za	15.	62	kot
7.	162	ta	17.	59	delo
8.	140	ki	18.	54	iz
9.	124	on	19.	53	ves
10.	122	pa	20.	51	o

2.816

* Opomba: med 317 oblikami glagola *biti* ena pripada glagolu *biti* (schlagen), bijem; obliki *s* in *z* sta pravzaprav fonetični varianti ene besede.

Skupna pogostnost prvih 20 besed znaša 2.816, to je 26,43 % celotnega gradiva. Prvo mesto zdaj zavzema predlog *v* (veže se s tožilnikom in mestnikom), sledijo mu *in* ter oblike glagola *biti*. Prvi samostalnik se pojavi na 17. mestu (*delo*; gotovo ga pogojuje časopisna zvrst). Nadaljnje pregibne besede so *ta* (kazalni zaimek), *on* (osebni zaimek) in *ves* (nedoločni zaimek). Za primerjavo 10 najpogostnejših besed v raziskavi Suhadolnika in Janežičeve, str. 73:

1.	in	6.	v
2.	biti	7.	da
3.	se	8.	pa
4.	ne	9.	na
5.	on	10.	s

V Suhadolnikovi raziskavi Tavčarjevega besedila *Cvetje v jeseni* (str. 33) je vrstni red naslednji:

1.	se	6.	da
2.	in	7.	on
3.	biti	8.	jaz
4.	ne	9.	na
5.	v	10.	ta

Vrstni red v frekvenčnem slovarju Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je tale: *in, biti, se, v, ne, on, da, na, ta, jaz*.

Najbolj opazna posebnost je tukaj nastopanje osebnega zaimka *jaz*, ki se v časopisnih besedilih praktično ne pojavlja. Refleksivni *se* v naši raziskavi ne velja za leksem. Z didaktičnega vidika je zanimiva ugotovitev, da je s prvimi dvajsetimi besednimi oblikami, pa tudi s prvimi dvajsetimi besedami, ki v povprečju znašajo 21,65 oziroma 26,43 % nekega slovenskega časopisnega besedila, nemogoče tvoriti kakršenkoli stavek.

Razporeditev gramatičnih kategorij

1. SAMOSTALNIK (vključno z lastnimi imeni)

a) Sklanjatve

	besedne oblike skupno	besedne oblike različne
ajevska sklanjatev	1.130 = 33,48 %	747 = 34,30 %
ijevska sklanjatev	232 = 6,87	152 = 6,98
sam. m. sp.	1.425 = 42,22	892 = 40,96
sam. sr. sp.	588 = 17,42	387 = 17,77
	3.375 = 100 %	2.178 = 100 %

b) Števila

ednina	2.292 = 67,91 %	1.445 = 66,35 %
dvojina	28 = 0,83	27 = 1,24
množina	1.055 = 31,26	706 = 32,42
	3.375 = 100 %	2.178 = 100 %

c) Skloni

imenovalnik	778 = 23,05 %	514 = 23,60 %
rodilnik	1.051 = 31,14	601 = 27,59
dajalnik	90 = 2,67	79 = 3,63
tožilnik	707 = 20,95	500 = 22,96
orodnik	188 = 5,57	154 = 7,07
mestnik	561 = 16,62	330 = 15,15
	3.375 = 100 %	2.178 = 100 %

Najpogostejša je sklanjatev samostalnikov moškega spola. K njim se prištevajo tudi tri oblike ajevske sklanjatve, ki po naravnem spolu spadajo med maskulina (*kolega, starešina*). Oblike historične ojevske sklanjatve (m. in sr. sp.) obsegajo skoraj 60 % vseh nastopajočih samostalniških oblik. Obe sklanjatvi samostalnikov ž. sp. obsegata skupaj dobrih 40 % gradiva.

Edninske oblike nastopajo v razmerju do množinskih več kot dvakrat pogosteje, medtem ko dvojinke oblike tvorijo zanemarljivo majhen del gradiva, pri čemer velja pripomniti še to, da vrsta dvojinških oblik oblikovno sovпада z množinskimi. Med sklonskimi oblikami so najpogostejše: rodilnik, imenovalnik in tožilnik. Pogostnost rodilnika je v časopisnih besedilih moč pojasniti po eni strani z zanikanim rodilnikom (kar je splošno-slovensko), po drugi pa s pogostnimi rodilniškimi prilastki v časopisni in poljudnoznanstveni zvrsti. Pogostnost imenovalnika kot subjektnega sklona in povedkovega določila je razumljiva. Tožilnik je sklon direktne predmeta in številnih predložnih zvez. Dajalnik je kot sklon indirektnega predmeta in relativno maloštevilnih predložnih zvez najbolj redek.

Najpogostnejše samostalniške oblike

	frekvenca	leksem	nastopajoča oblika	kategorija
1.	21	delo	dela	sr. sp., rod., ed.
2.	16	razvoj	razvoju	m. sp., mest., ed.
2.	16	otrok	otrok	m. sp., rod., mn.
2.	16	država	držav	a-ž. sp., rod., mn.
5.	13	dolar	dolarjev	m. sp., rod., mn.
6.	12	leto	leta	sr. sp., rod., ed.
6.	12	delo	delo	sr. sp., im., ed.
8.	11	organizacija	organizacije	a-ž. sp., rod., ed.

117

Najpogostnejši samostalniki skupno

1.	59	delo	6.	24	otrok
2.	49	država	7.	22	dan
3.	44	leto	8.	21	čas
4.	26	razvoj	9.	20	človek
4.	26	organizacija	10.	18	politika

309

Najpogostnejši samostalniki

v ednini

1.	51	delo
2.	26	razvoj
3.	20	leto
4.	19	čas
5.	18	politika
6.	17	terapija
7.	16	sonce
7.	16	organizacija
9.	14	položaj

v množini

1.	35	država
2.	23	leto
3.	21	otrok
4.	16	begunec
5.	15	igra
6.	13	težava
6.	13	dolar
6.	13	človek
9.	12	razmera
9.	12	dan

Prva samostalniška oblika nastopa na 38. mestu pogostnostnega zaporedja. Izbor najpogostnejših samostalnikov je pač bistveno odvisen od zvrsti besedila. Vrstni red najpogostnejših samostalnikov v nenatisnjem frekvenčnem slovarju SAZU je, za primerjavo, naslednji: *človek, srce, leto, oko, dan, svet (Welt), mati, narod, oče, misel*. Le trije samostalniki so skupni, namreč *človek, leto* in *dan*; verjetno so precej neodvisni od zvrsti besedila. Preostale besede zavisijo od vsebine časopisnih objav in člankov. Nekateri leksemi nastopajo v eni sami besedni obliki, tako na primer »*dolarjev*« (samo rod. mn.), drugi pretežno

v eni obliki, npr. mest. ed. besede *razvoj*, ki je pogojen z besedno zvezo *država v razvoju*. Nekateri drugi leksemi so spet zgoščeni v enem samem članku; tako na primer 16 oblik besede *sonce* v ed. izvira pretežno iz nekega astronomskega prispevka, 16 oblik leksema *begunec* v mn. iz članka o problemu beguncev v Somaliji in 15 oblik besede *igra* iz članka o olimpijskih igrah.

2. PRIDEVNIK

a) Število

	besedne oblike skupne	besedne oblike različne
ednina	882 = 64,33 %	733 = 63,08 %
dvojina	8 = 0,58	8 = 0,69
množina	481 = 35,08	421 = 36,23
	1.371 = 100 %	1.162 = 100 %

b) Spol

moški	505 = 36,83	436 = 37,52
ženski	630 = 45,95	516 = 44,41
srednji	236 = 17,21	210 = 18,07
	1.371 = 100 %	1.162 = 100 %

c) Stopnjevanje

primernik	53 = 3,87 %	45 = 3,87
presežnik	23 = 1,68	21 = 1,81
osnovnik	1.295 = 94,45	1.096 = 94,32
	1.371 = 100 %	1.162 = 100 %

Razporeditev števil in spolov pri pridevniku se ne sklada popolnoma z razporeditvijo ustreznih kategorij pri samostalniku. Na 2,46 samostalnika pride v povprečju en pridevnik. Opazno je daleč večje število različnih pridevniških oblik v primerjavi s samostalniškimi. Pri pridevniku znaša razmerje števila vseh oblik nasproti številu različnih oblik 1,18, pri samostalniku pa 1,55.

Najpogostnejši pridevniki

Relativno majhno število pridevniških oblik se kaže tudi v tem, da najpogostnejša pridevniška oblika nastopa le dvakrat.

Najpogostnejši pridevniki (leksemi) so naslednji:

1.	40	velik	5.	16	mednaroden
2.	25	nov	5.	16	intenziven
3.	21	deloven	9.	15	zadnji
4.	19	gospodarski	10.	12	znanstven
5.	16	slovenski	10.	12	lasten
5.	16	olimpijski	10.	12	ameriški

Z izjemo pridevnikov *velik* in *nov* brez dvoma vse ostale določa časopisna zvrst in vsebina poročil oziroma poljudna znanstvenost članka.

3. GLAGOL

a) Število

	besedne oblike skupno	besedne oblike različne
ednina	771 = 59,86 %	449 = 55,02 %
dvojina	17 = 1,32	14 = 1,72
množina	500 = 38,82	353 = 43,26
	1.288 = 100 %	816 = 100 %

b) Časi (indikativ)

	besedne oblike skupno	besedne oblike različne
sedanjik	603 = 50,84 %*	280 = 38,62 %
preteklik	492 = 41,45 **	367 = 50,62
prihodnjik	89 = 7,50 ***	76 = 10,84
predpreteklik	2 = 0,17	2 = 0,28
	1.186 = 100 %	725 = 100 %

* Vsebujejo eno obliko 1. os. ed., 29 oblik 1. os. mn.

** Vsebujejo 15 oblik 1. os. mn.

*** Vsebujejo 1 obliko 1. os. ed., 1 obliko 1. os. mn.

c) Osebe

V časopisnih besedilih je treba pričakovati precejšnje prevladovanje 3. osebe v razmerju do obeh preostalih. To tudi drži. Nekaj pogostnejša je tudi prva oseba množine, ki pa se skoraj v vseh primerih uporablja za opisovanje splošno veljavnih situacij. Vseh drugih primerov je zanemarljivo malo.

d) Spoli (brez deležnikov)

	besedne oblike skupno	besedne oblike različne
moški	387 = 57,68 %	306 = 57,52 %
ženski	163 = 24,29	136 = 25,56
srednji	121 = 18,03	90 = 16,92
	671 = 100 %	532 = 100 %

e) Razporeditev spolov pri deležnikih

moški	54	52
ženski	59	53
srednji	32	23
	145	128

Med njimi 9 oblik glagola *združiti* in *združeno delo*.

f) Preostale glagolske oblike

	skupno	različne
nedoločnik	131	109
namenilnik	2	2
pogojnik	100	89
velelnik	3	3
glagolnik	3	3

Razmerje med ednino in množino se značilno razlikuje od tistega pri samostalniku; množinske oblike so relativno pogostnejše. Pri glagolu je opazno spremenjeno razmerje med skupnim številom besednih oblik in številom različnih besednih oblik, še posebej v sedanjiku. To je pogojeno s številnimi oblikami glagola *biti* (sem). Pri spolu je mogoče ugotoviti precejšnje prevladovanje moškega spola nad ženskim in srednjim. To bi lahko pojasnili tako, da v novicah nastopajo predvsem moške osebe.

Najpogostnejše glagolske oblike

frekvenca	leksem	nastopajoča obl.	kategorija	
1.	129	biti	je	3. os. ed. sed.
2.	54	biti	so	3. os. mn. sed.
3.	24	biti	ni	3. os. ed. sed.
4.	15	biti	bilo je	3. os. ed. pret. sr. sp.
5.	14	nameravati	namerava	3. os. ed. sed.
6.	10	biti	bila je	3. os. ed. pret. ž. sp.
6.	10	biti	bili so	3. os. mn. pret. m. sp.
8.	9	imeti	imajo	3. os. mn. sed.

265

Prvih 8 besednih oblik znaša skoraj 17 odstotkov vseh besednih oblik.

Najpogostnejši glagoli (leksemi)

1.	317	biti*	6.	15	moči
2.	36	imeti	6.	15	iti
3.	17	priti	8.	12	razviti
4.	16	nameravati	8.	12	povedati
4.	16	morati			

* Med njimi 1 oblika glagola *biti*/bijem.

Oblike prvih devetih leksemov (456) znašajo okoli 29 % celotnega fonda glagolskih oblik (samo »biti« okoli 20 %). Za razliko od samostalnika se zdi, da gre pri najpogostnejših glagolih za lekseme, na katere le relativno malo vpliva vrsta besedila; med navedenimi sta taka predvsem *nameravati* in *razviti*. Skupno se v gradivu pojavlja 639 različnih glagolskih leksemov.

4. PRISLOV

Skupno število prislovov je 1.061, od tega je 297 različnih. V tem številu sta vsebovana 202 (129 različnih) iz pridevnikov izpeljana in 4 (4) iz glagolskih deležnikov izpeljani prislovi.

Najpogostnejše prislovne oblike

1.	73	ne	7.	29	lahko	13.	15	samo
2.	50	še	8.	22	le	13.	15	prav
3.	47	tako	9.	17	zato	15.	14	zdaj
4.	46	že	9.	17	treba			
5.	37	naj	11.	16	saj		445	
6.	31	več	11.	16	predvsem			

Prvih 15 prislovov znaša okoli 42 % vseh prislovnih oblik: med njimi so izključno iz drugih besednih vrst neizpeljani prislovi.

5. ZAIMEK

a) Spoli

	besedne oblike skupno	besedne oblike različne
moški	244 = 40,60 %	102 = 39,84 %
ženski	196 = 32,61	96 = 37,50
srednji	161 = 26,79	58 = 22,66
	601 = 100 %	256 = 100 %

b) Števila

ednina	427 = 64,11	156 = 56,73
dvojina	5 = 0,75	5 = 1,82
množina	234 = 35,14	114 = 41,45
	666 = 100 %	275 = 100 %

V nasprotju s samostalnikom je treba ugotoviti izrazito prevladovanje moškega spola nasproti ženskemu (prim., kar je bilo poprej povedano ob glagolu).

Iz skupnega števila 837 zaimkov (med katerimi je 281 različnih oblik) izhajajo, da znaša vsota zaimenskih oblik, ki ne razlikujejo spola, 236 (25 različnih), vsota tistih, ki ne razlikujejo števila, pa 171 (6 različnih).

Najpogostnejše zaimenske oblike

1.	140	ki	ki	
2.	34	ta	to	sr. sp. imen. ed.
3.	24	on	ga	m. sp. tož. ed.
4.	22	kar	kar	imen. ed.
5.	17	ta	tem	sr. sp. mest. ed.
6.	15	ta	to	sr. sp. tož. ed.
7.	15	sebe	si	daj. ed.
8.	14	on	jih	m. sp. tož. mn.
9.	13	nekaj	nekaj	
10.	12	on	jih	ž. sp. tož. mn.

306

Deset najpogostnejših oblik znaša 36,6 % celotnega fonda.

Najpogostnejši zaimki (leksemi)

1.	140	ki	6.	31	kar
2.	124	on	7.	26	svoj
3.	53	ves	8.	17	njihov
4.	40	drug	8.	17	nekateri
5.	33	kateri	8.	17	naš

Skupno: 498 oblik med 837 = 59,5 %.

6. ŠTEVNIKI

Število števnških oblik je majhno (0,96 %). Najpogostnejši števniki (leksemi) so:

1.	14	en	5.	7	štirje
2.	11	prvi	6.	6	tretji
3.	10	dva	7.	5	tisoč
4.	8	trije			

7. PREDLOGI

Razporeditev glede na sklon

z	predlogi skupno	predlogi različni
rodilnikom	208 = 15,18 %	22 = 45,83 %
dajalnikom	20 = 1,46	4 = 8,33
tožilnikom	319 = 23,28	9 = 18,75
orodnikom	218 = 15,91	7 = 14,58
mestnikom	605 = 44,16	6 = 12,50
	1.370 = 100 %	48 = 100 %

V povprečju nastopa vsak predlog 28,5 krat. Omeniti je treba, da h/k in s/z štejeta kot dva predloga.

Najpogostnejši predlogi:

1.	306	v	mestnik = 22,34 %
2.	166	za	tožilnik = 12,12
3.	129	na	mestnik = 9,42
4.	88	na	tožilnik = 6,42
5.	74	z	orodnik = 5,40
6.	67	s	orodnik = 4,89
7.	61	po	mestnik = 4,45
8.	54	v	tožilnik = 3,94
9.	54	iz	rodilnik = 3,94
10.	51	o	mestnik = 3,72

1.050 = 76,64 %

Deset (če štejemo z/s za en predlog: devet) najpogostnejših predlogov pomeni več kot tri četrtine fonda predlogov.

8. VEZNIK

Najpogostnejši vezniki

1.	341	in	= 35,34 %
2.	189	da	= 19,59
3.	122	pa	= 12,64
4.	96	tudi	= 9,95
5.	62	kot	= 6,42
6.	22	ko	= 2,28
7.	21	če	= 2,18
8.	16	ter	= 1,66
9.	14	ali	= 1,45
10.	12	toda	= 1,24

895 = 92,75 %

Opazna je velika pogostnost prvih petih veznikov, ki jih vse lahko najdemo na listi 20 najpogostnejših besednih oblik. Predstavljajo 83,94 % vseh veznikov.

SKLEP

V tem delu so prvič predstavljene statistične vrednosti glede na razporeditev gramatičnih kategorij v slovenščini. Rezultate smo dobili iz časopisnih besedil in so zato relevantni le za ustrezne zvrsti. Nadaljnje raziskave bodo pokazale stilno odvisnost ali neodvisnost gramatičnih kategorij.

Čisto očitno je na primer razporeditev oseb pri glagolu odvisna od besedila (v časopisnih besedilih se skoraj izključno pojavlja tretja oseba). Neodvisna ali v manjši stopnji odvisna je raba predlogov, veznikov, sklonskih oblik itd. Podatke o pogostnosti za posamezne be-

sedne oblike in lekseme je zaradi majhnega obsega gradiva treba razumeti s pridržkom. Kaže pa se, da so najbolj zastopane oblike vendarle stilno neodvisne, saj so zastopane tudi v drugih raziskavah (Suhadolnik in Janežič). Samostalnik in glagol se v tem pogledu obnašata različno. Medtem ko so najbolj zastopani samostalniki močno odvisni od teme, naj to za glagole ne bi veljalo.

Predloženi rezultati opozarjajo tudi na praktično uporabnost pri poučevanju slovenščine kot tujega jezika, na primer pri tečaju »slovenščina pasivno«, ki se opira na branje časopisov in poljudnoznanstvenega berila.

Prevedla Marija Smolič

Igor Gedrih

Srednja vzgojiteljska šola v Ljubljani

JARČEVI PESNIŠKI ZAČETKI

Miran Jarc, čigar ustvarjalnost se je pričela med prvo svetovno vojno in se končala s smrtjo med drugo vojno, je kljub razvejenemu, raznorodnemu literarnemu pisanju ostal kot umetnik po krivici predolgo v zatišju, tudi po smrti ne tako priznan, kot mu gre. Zlasti velja pozornost Jarčevemu pesništvu, ki nesporno tvori osredje umetniškega dejanja. Še posebej je treba opozoriti na Jarčev pesniški prvenec »Človek in noč«, ki je po poetološki, miselni naravnosti ostal povsem samosvoj v pesniškem sporočilu, samosvoj po svoji vsebinski naravi in obupno iščočem miselnem naporu, čeprav je pesnik sam nelagodno občutil zamudni izid zbirke (1927).¹ V teh lastnostih in še drugih bi v slovenski poeziji med obema vojnama ne našli vzporednice k zbirki »Človek in noč«. Če je tedaj estetska pozornost naravnana na Jarčev pesniški prvenec kot osebno barvito in izrazno svojevrstno umetniško dejanje, se ob imanenci teh pesmi in interpretativnem loku ni mogoče izogniti vrsti vprašanj, ki lahko privedejo do temeljitejšega in globljega razumevanja »Človeka in noči«. Ni se mogoče izogniti vrsti vzporednih pojavov, ki so sooblikovali Jarčevo človeško in pesniško osebnost, in ne nazadnje, kaj vse je odločalo ali vsaj pripomoglo, da je Miran Jarc iz začetnih iskanj in tipanj prerasel ustvarjalne začetke v zrelo umetniško ustvaritev. Najsi je zahtevnost in obseg vprašanj večja, kot so lahko idealni odgovori in dognanja, pa je kljub ohranjenemu gradivu in pričevalcem mnogokaj izgubljenega oziroma je okrnjena možnost žive izpovedi.

Samodejno se pojavi vprašanje, zakaj tolikšna pozornost Jarčevim pesniškim začetkom in ali ni s tem nehote favorizirana zbirka »Človek in noč«, s tem pa dobita drugačno estetsko valenco zbirki »Novembrske pesmi« in pa »Lirika«. V okviru naslova ni mogoče primerjalno obravnavati vseh treh zbirk, ki so med seboj zelo različne, mogoče pa je izreči trditev, da so Jarčevi pesniški začetki z vsem zaledjem kulturnega, družbenega, osebnega in poetološkega dogajanja v marsičem simptomatični za Jarca, za njegovo iščočo naravo; v tej pesnikovi izkušnji, ki gre od prvih objav do prvenca, pa se zrcali splet miselnih in poetoloških premen, za pesniško ubesedovanje, ki gre od tradicionalnih (tudi neobjavljenih) poizkusov do dozorelosti, ki se nazadnje manifestira z zbirko »Človek in noč«. Ta

¹ Igor Gedrih »Ob Jarčevem pesniškem prvenecu«, JiS 1964.